

cerit, aut præfato fidei negotio sæpe satis diocesano episcopo, inquisitoribus incumbenti se opponere forte præsumperit, vel ipsum aliquatenus impedire, necnon et qui scienter in prædictis dederit auxilium, consilium, favorem, excommunicationis se noverit mucrone percussus : quam si per annum animo sustinuerit pertinaci, ex tunc velut hæreticus condemnetur. »

452. Resp. II. Principes, potestates, aut iudices sæculares non differre, aut recusare possunt executionem sententiæ ab inquisitore, aut ordinario in causa hæresis latam, nec omittere, differre, vel negligere inferre poenam jure debitam reo hæretico illis tradito, sub prætextu, quod debeant prius debere processum a iudice ecclesiastico factum, an sit rite formatus, vel an sententia sit justa vel non. Nec ulla ratione possunt prætendere, videre, ac lustrare processum, sed si petunt, potest et debet illum iudex ecclesiasticus negare. Farinacius, *de Hæresi*, q. 186, a n. 165; Castro Palao, *de Fide*, tr. IV, disp. 8, pun. 14, n. 5, cum communissima, et hodie certa aliorum, quos copiose ibidem allegat Farinacius dicens cum aliis, sententiam contrariam, communi peritorum consensu, et usu explosam esse, atque rejectam, arg. cit. c. *Ut inquisitionis*, 18, h. t. in 6, ubi § *Utque de hæresi* expresse excipit Papa, ut domini temporales sibi relictos (hæreticos) statim accipiant, indilate animadversione debita puniendos, et § *Prohibemus*, ne executionem sibi pro hujusmodi crimine a diocesano, vel inquisitore injunctam, prompte facere, seu adimplere detrectent. Accedit, et conclusionem certam reddit constitutio Innocentii VIII, *Dilectus*, estque decima inter constitutiones dicti Pontificis in Bullario Cherub. ubi Papa præcipit, ut iudices sæculares sine ulla visione processus ab inquisitore facti exequantur sententiam, et quidem sub poena excommunicationis ipso facto incurrendæ: uti patet ex tenore Bullæ sic sonantis :

« Dilectus filius frater Antonius de Brixia ordinis Prædicatorum in partibus Lombardiæ inquisitor hæreticæ pravitatis, una cum venerabili fratre episcopo Brixienti, seu ejus vicario generali sicuti nobis nuper fecit exponi contra nonnullos utriusque sexus hæreticos, ut accepimus, quos culpabiles, ut hæreticos impenitentes repertos, poena

debita juris puniendos condemnavit ac officiales civitatis Brixiensis, ut injunctam executionem adimplerent, requisivit, qui officiales justitiam ministrare, et dictas sententias exequi (nisi prius processus per episcopum, et inquisitorem agitados non viderent) in non parum orthodoxæ fidei scandalum, recusarunt.

» At cum hujusmodi crimen hæresis sit mere ecclesiasticum et delicta nullo pacto impunita remanere debeant, tenore præsentium vobis committimus ac mandamus, ut si est ita, eisdem officialibus sæcularibus civitatis Brixiensis sub excommunicationis poena, et aliis censuris ecclesiasticis, præcipiatis atque mandetis, ut infra sex dies, postquam legitime fuerint requisiti, sine aliqua dictorum processuum, per vos agitatorum visione, sententias per vos latas contra hujusmodi hæreticos prompte exequantur appellatione remota. Quam excommunicationis poenam ipso facto volumus, et tenore præsentium declaramus, incurrisse, si, quod mandatum fuerit, infra dictum sex dierum spatium, cessante legitimo impedimento, cum effectu non impleverint.

» Constitutionibus et ordinationibus Apostolicis, statutis civitatis Brixiensis, cæterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque.

» Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die trigesimo septembris, millesimo quadringentesimo octogesimo sexto, Pontificatus nostri anno tertio.»

453. *Probatum jure ac ratione.* — Ratio est, quia cum juxta n. 431, et c. *Ut inquisitionis*; de crimine hæresis nullo modo cognoscere, et judicare valeant, frustra processum super illo factum prætendunt.

454. *Dicitur statim vel indilate exequi, si intra sex dies exequitur.* — Cæterum ad hoc ut indilate dicatur iudex sæcularis exequi, requiritur et sufficit, ut intra sex dies exequatur, prout patet ex dicta Bulla, et tenent communiter doctores, ut videre est apud Farinacium, *de Hæresi*, q. 186, n. 162.

455. *Possunt iudices sæculares capere, et ad custodiam ponere hæreticos ad hoc, ut eos tradant iudici ecclesiastico.* — Resp. III. Quamvis potestates sæculares de crimine hæresis nullo modo cognoscere aut judicare, nec in processu contra hæreticos ullatenus se immiscere valeant per dicta : possunt tamen etiam non requisiti suspectos de hæresi ca-

pere, et detinere ad hoc, ut illos competenti iudici ecclesiastico tradant. Farinacius, l. cit. n. 158; Clarus, *de Hæresi*, n. 4, et alii. Ratio est, quia tali modo in judicaturam non se intromittunt, nec iudicem ullo modo impediunt, sed potius debite juvant in ordine ad coercendos, puniendos, et extirpandos hæreticos.

456. *Possunt etiam statuta facere, quibus promovetur processus ab ecclesiastico instituentibus, non item quibus impediretur.* — Ex eadem ratione possunt etiam facere statuta, et leges, quibus processus contra hæresin promovetur, iudicibus ecclesiasticis assistitur, et poenæ contra hæreticos a SS. canonibus inflictæ exasperantur; licet non possint condere statuta, quibus negotium Inquisitionis contra hæreticos directe impediatur, aut retardetur c. *Statutum*, 9, h. t. in 6. Farinacius loc. cit. num. 157.

457. *In Germania non expedit, quod iudex ecclesiasticus hæreticos temporaliter vel corporaliter puniat, aut ita puniendos tradat iudici sæculari.* — Denique notandum, quod, cum juxta dicta a num. 340, poenæ temporales et corporales a jure contra hæreticos Augustanæ Confessionis (et forsitan etiam alios) in Germania per pacem publicam videantur sublata, frustra iudex ecclesiasticus traderet hæreticum iudici sæculari. Hinc vel ipse hæreticum judicialiter confessum, aut convictum debita poena etiam temporali et corporali, v. g. perpetui carceris (non item mortis) afficere, vel quod consultius est, a poenis corporalibus, et temporalibus omnino abstrahere debet juxta dicta num. 345.

Et hæc amore religionis et Ecclesiæ in odium vitii omnium perniciosissimi hæresis dicta sufficiant. Qui plura desiderat, legat Farinacium *de hæresi*, et alios de eadem integros tractatus scribentes.

TITULUS VIII.

De schismaticis, et ordinatis ab eis.

1. *Ratio continuationis.* — Hæresi, et hæreticis proxime accedunt, imo ordinarie cum ipsis coincidunt schisma, et schismatici, necnon apostasia, et apostatæ; hinc post præcedentem titulum de hæreticis, in presenti

de schismaticis, et in statim sequenti de apostatis recto ordine agitur. Itaque.

2. *Schisma et schismatici, quid?* — Quæritur I. Quid sit schisma? Quid schismatici? et quomodo differant ab hæresi, et hæreticis? Resp. I. Quamvis schisma generice, et large loquendo sit quævis scissura, et divisio, seu disruptio communionis, arg. can. *Schisma*, c. 24, q. 1, ibi : Schisma quod græcum nomen est, scissuram significat; proprie tamen et ad propositum loquendo : Schisma est scissura, seu disjunctio, ac divisio, qua quis se separat ab unitate universalis Ecclesiæ, in quantum hæc est corpus quoddam mysticum ex diversorum statuum fidelibus tanquam membris inter se, ac Romano Pontifice tanquam visibili capite illius constant. Ita in re communis.

3. *Schisma est aliud purum, et proprie tale.* — Schisma sic definitum dividitur in purum, et non purum, et conjunctum cum hæresi. Purum fit, et est, quando quis omnes fidei articulos, ac etiam supremam Pontificis potestatem, et primatum in Ecclesia credens, ex mera malitia Pontifici qua tali, seu qua capiti Ecclesiæ et Christi in terris vicario subesse et obedire, vel cæteris universalis Ecclesiæ membris uniri, vel unitus et conjunctus esse detrectat; ut si aliquod regnum, aut provincia, quod obedientiam Papæ tanquam capiti Ecclesiæ negans, constitueret sibi proprium episcopum, aut patriarcham assumeret, eique in spiritualibus obediret, spreto, vel neglecto, et non attentis Papæ mandatis; quamvis de cætero Papatum, et articulos crederet. Et hujusmodi regni et provinciæ rex, princeps, et incolæ puri, et proprie dicti essent Schismatici.

4. *Aliud non purum, sed conjunctum cum hæresi.* — Schisma non purum, sed conjunctum cum hæresi est; quando præter separationem ab unitate Ecclesiæ negatur una, vel plures propositiones fidei, v. g. si negatur, vel non creditur Pontificem esse in terris vicarium Christi, et caput Ecclesiæ, etc. Et quidem ordinarie et practice loquendo, vix unquam datur amplius schisma purum, sed quodvis conjunctum est cum hæresi, ut bene notatur can. *Hæres. caus.* 24, q. 3, ibi : Quod quidem in principio aliquo ex parte intelligi potest : Cæterum nullum schisma non aliquam sibi confingit hæresin, ut recte ab Ecclesia recessisse videatur.

5. *Quinam censendi sint schismatici? et qui*

non? — Et ex his colliges, non omnes, qui Romano Pontifici obedire recusant, esse proprie schismaticos, sed illos duntaxat, qui eidem tanquam universalis Ecclesiae capiti subesse, et obedire detrectant. Hinc schismaticus non est, qui primatum Ecclesiae credit, et Pontifici qua tali paratus est obedire, hic et nunc tamen ratione materiae non obedit, v. g. dum jubet, ut arma deponat vel ex odio erga personam, etc., vel quia bellum cum ipso gerit, etc. Pariter non est schismaticus, qui Papam non agnoscit Dominum temporalem alicujus provinciae, regni, etc. Sanchez, lib. II, *Moral.* cap. xxvi, num. 3. Farinacius, q. 184, num. 11. Pirhing, h. t. num. 3. Ratio est, quia similes inobedientiae actus adhuc stant cum recognitione et obedientia erga eundem tanquam Ecclesiae caput, nec separant ab Ecclesia, quatenus est corpus mysticum, ut supra declaratum.

6. *Separans se ab episcopo suo, ab communitate diocesana non est schismaticus proprie.* — Pariter non censetur esse schismaticus, nec schismaticorum poenas incurere, si ab episcopo suo, etiam qua tali se quis separat, eique obedire detractat; quia schisma proprie dictum est separatio ab Ecclesia universali, et capite ejus. Sanchez, loc. cit. num. 6. Abbas ad hanc Rubricam. num. 1 et 2. Azorius, p. 1, lib. VIII, q. 20, num. 4, quantumvis sit, et dici possit schisma improprie tale, arg. can. *Scire.* 7, cau. 7, q. t. can. Loquitur. 18. cau. 24, q. 1.

7. *Schisma quomodo differat ab haeresi?* — Resp. II. Schisma purum (quod vix amplius datur) in hoc differt ab haeresi, quod haec per se ac directe apponatur fidei, negando, seu non credendo unum, aut plures fidei articulos; schisma vero opponatur unitati, tollendo Ecclesiae unitatem, quae per charitatem habetur, ut cum D. Thoma 2, 2, q. 39, a 1, bene advertit Sanchez, lib. II, *Moral.* cap. xxxvi, n. 7, cum communi.

8. *Poenae schismatici non puri sunt poenae haereticorum.* — Quæritur II. Quæ sint poenae schismaticorum? Resp. I. Schismaticos non puros, seu habentes adjunctam etiam haeresin (quales sunt hodie plerique juxta dicta) easdem, quas haeretici incurunt poenas; quia vere haeretici sunt. De quibus poenis vide tit. præced. § V et VI.

9. *Poenae schismatici puri sunt I. Excommunicatio.* — Resp. II. Schismatici pari, seu nullam habentes haeresin (quales sunt

hodie pauci) sequentes incurunt poenas I. Est Excommunicatio major, can. *Nulli fus.* 5. Dist. 19, et can. *Liguribus.* 43, cau. 23, q. 5, et Bulla Coenae § 1, vi cuius hæc excommunicatio hodie est reservata summo Pontifici, ut cæteri casus Bullae Coenae, ibi: Excommunicamus schismaticos, et eos, qui se a nostra, et Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahunt.

10. II. *Inhabilitas ad beneficia ecclesiastica.* — II. Poena est inhabilitas ab beneficiis, et dignitatibus ecclesiasticis, praesertim episcopalem; Farinacius de haeresi q. 182, n. 42. Pirhing h. t. n. 5, arg. c. *quia diligentia.* 5, de *Electio.* et c. 1, h. t. in 6, quæ poena probabilis locum habet etiam post peractam poenitentiam, et schisma abjuratum. Farinacius, loc. cit. n. 36. Azorius, p. 1, lib. IV, cap. xx, n. 8. Sanchez, lib. II, *Moral.* cap. xxxvi, n. 18, arg. cit. c. 5, de *Election.* ubi habetur, posse cum schismatico post abjuratum schisma in episcopum electo dispensari, quod confirmari valeat ergo sine dispensatione electio non valet.

11. *Non item privatio beneficiorum prius rite obtentorum.* — Volunt nonnulli schismaticos etiam privandos esse beneficiis ante schisma rite obtentis. Farinacius, de haeresi. q. 184, num. 42. Flamin. Parisien. lib. III. de *Resignat.* q. 1, num. 36, arg. c. un. h. t. in 6, verum quia constitutio cit. c. un. h. t. in 6, fuit revocata (sola excepta confiscatione bonorum ibidem etiam statuta) a Beneficio XI. Extravag. un. h. t. inter communes, hinc cum Sanchez loc. cit. n. 19. Garcia, p. 11, cap. x. num. 151. Pirhing, h. t. num. 7, recte negatur, poenam privationis beneficiorum ante rite obtentorum incurri.

12. III. *Est confiscatio omnium bonorum, ac privatio officiorum et bonorum, etc.* — III. Poena est confiscatio bonorum, item privatio officiorum, bonorum, ac dignitatum, cit. c. un. h. t. in 6, ubi ulterius disponitur; quod si schismatici homines sunt privati, siquidem nobiles existunt, suarum substantiarum proscriptionem patiantur: si autem ignobiles, non solum in corpore verberentur, sed exilio perpetuo castigantur.

13. IV. *Est privatio omnis jurisdictionis ecclesiasticae et per consequens nullitas actuum.* — IV. Poena est privatio jurisdictionis ecclesiasticae, ita, ut quaecunque collatio benefi-

cii, alienatio rerum ecclesiasticarum, uniones Ecclesiarum, sententiae censurarum, absolutiones, etc. a schismatico factae ipso jure sint irritae, can. *Novatianus.* 6, cau. 7. q. 1, can. *Didicimus.* 31, cau. 24, q. 1, ibi: Didicimus schismaticos nil habere juris et potestatis: et c. 1, h. t.

14. *Schismatici tamen valide ordinant, quamvis ordinati ab eis sint suspensi.* — Notandum illud, quod cit. c. 1, h. t. sicut etiam can. *Ordinationes.* cau. 9, q. 1, dicitur: Ordinationes a schismaticis factas, esse nullas et irritas, sic esse intelligendum, videlicet, ut ordines a schismatico accipiens sit suspensus ab executione eorum; ordo tamen valeat, et characterem imprimat, ut bene observat Glossa communiter recepta in cit. c. 1, h. t. § *Irritas.*

15. *Schismatici non sunt irregulares, nec infames, nisi schisma ipsorum sit notorium.* — Non desunt docentes, schismaticos incurere etiam poenam infamiae et irregularitatis. Verum, quia nulla de his poenis reperitur dispositio in jure, ideo benigniorem in poenis sequentes interpretationem arg. c. *In poenis de Reg. Jur.* in 6, poenas illas incurri rectius negamus, nisi schisma sit notorium, indeque ob sui enormitatem dictas poenas inducens. Sanchez lib. II. *Moral.* cap. xxxvi, n. 20. Farinacius, de *Haeresi.* q. 185, nu. 42, in fin. Barbosa, in c. 1, h. t. num. 5.

16. *Si tempore schismatis sunt duo pontifices et unus est certus, ei soli est adherendum.* — Quæritur III. Quid faciendum, et cui adherendum tempore schismatis, quo duo habentur Pontifices electi? Resp. I. Si unus est certus, vel quasi certus Papa, ita ut prudenter de illo dubitari non possit, ei soli est adherendum, et qui alteri favent, sunt schismatici. Caret controversia.

17. *Si ambo sunt dubii, nulli est adherendum.* — Resp. II. Si vero in tali casu legitimus Papa sit dubius, ita ut non possit prudenter cognosci, nulli est adherendum. Ita Suarez, disp. 12, de Schismate. sect. 1, num. 11. Cajetanus, Sylvester, et alii, quos citat et sequitur Bassæus. Tom. II, § *Schisma.* num. 5. Ratio est, quia revera tunc nemo ex istis duobus habet jus verum in Ecclesia acquisitum. Accedit quod temerarium sit, ac periculorum, dubia habere pro certis.

18. Itaque unusquisque gerat se tunc, ut unum membrum Ecclesiae, et Christo capiti adhaereat, dubios ejus vicarios habens pro dubiis, paratus uni certo adherere, quando

Ecclesiae provisum fuerit de certo; quod si contrarium fiat, periculum est, ne schisma foveatur, et peccatum committatur; Quamvis Sayrus in *Thesouro* lib. III, cap. v, num. 22. Trollech. arbitrantur, quod quando causa est dubia, et duo vel plures contendunt de Papatu, ac se pro summis Pontificibus gerunt, nec per concilium generale res est determinata, tam ipsi, quam eorum sequaces a peccato excusentur; dummodo parati sint ad determinationem concilii a Papatu se abdicare, et ejusdem concilii determinationi atque decreto acquiescere. Cæterum prior Suarezii sententia num. præced. allegata est tutior.

19. *Quid interea faciendum?* — Cæterum Christiana plebs satisfaciet adherendo suis episcopis, parochis, et doctoribus Catholicis, semper parata adherere illi, quem Ecclesia receperit.

TITULUS IX.

De apostatis, et reiterantibus baptisma.

1. *Apostasia in genere, quid?* — Quæritur I. Quid, et quæ sit apostasia? Ante responsionem nota, apostasiam esse vocem Græcam, et idem significare ac defectionem, seu recessum a Deo, ut cum D. Thoma, 2, 2, q. 12, a. 1. Communiter notant doctores. Hinc in genere definiendo apostasiam resp. apostasia est recessus, vel defectio a Deo, dum vel fides Christiana, vel status religiosus, vel sacer ordo susceptus deseritur. Triplex siquidem apostasia est; a fide videlicet, a religione, seu statu religioso, et a sacro ordine. Ita in re communis, et magis patebit, ex sequentibus quæsitis, quibus angulas apostasiae species examinabimus. Hinc

2. *Quid apostasia et apostata a fide?* — Quæritur II. Quid sit apostasia, et apostata a fide, ac quibus subiaceat poenis? Resp. I. Apostasia a fide (quæ propriissime apostasia est, et a communi post Glossam, in c. 1, h. t., § *Apostasia*, etiam apostasia perfidiae vocatur) est totalis discessus, seu defectio a fide Christiana: unde apostata a fide ille dicitur, qui a fide Christiana penitus recedit, eamque totaliter deserit, ut si Christianus ad Judaismum, vel Paganismum, transit, et Judæus, Paganus, vel Turca efficitur. Fa-